

## Brīvprātīgā darba un līdzgaitniecības modeļu ieviešanas procesuālie aspekti aizbilstamā piekrišanas kontekstā

*Barba Girgensone*

*Banku augstskola, Uzņēmējdarbības koledža, Latvija*

**Ievads.** Pētījumā par brīvprātīgā darba iespējām un līdzgaitniecības modeļa ieviešanu kriminālsodu izpildē, kas tiek veikts, īstenojot ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņu īstenošanas plānu 2015.–2020. gadam, lai izveidotu vienotu brīvprātīgā darba organizēšanas sistēmu, ir ticis aktualizēts jautājums par aizbilstamā piekrišanu iesaistīties līdzgaitniecībā. Būtisks ir ne tikai līguma ar brīvprātīgo līdzgaitnieku saturs, bet arī aizbilstamā informēta piekrišana līdzgaitniecībai.

**Darba mērķis, materiāls un metodes.** Apzinot normatīvo regulējumu, līdzšinējos pētījumus un ārvalstu pieredzi līdzgaitniecības īstenošanā, izpētīt aizbilstamā, līdzgaitnieka un Valsts probācijas dienesta (VPD) savstarpējo tiesisko attiecību procesuālos aspektus. Pētījuma gaitā veikta normatīvā regulējuma analīze, izmantojot induktīvo, deduktīvo un salīdzinošo metodi, kā arī intervijas ar VPD darbiniekiem.

**Rezultāti.** Tiesības uz informāciju par to, kā, īstenojot līdzgaitniecību, tiks uzlabotas aizbilstamā komunikācijas spējas, emocionālā labsajūta, kopīgi īstenoto aktivitāšu gaitā veicinātas aizbilstamā kognitīvās iemaņas un sekmēta pozitīvas identitātes veidošanās, kādi speciālisti tiks iesaistīti šajā procesā, kādas metodes izmantotas u. c., ir pieskaitāmas pie cilvēktiesībām, kas piešķirtas ikvienai personai neatkarīgi no tās dzimuma, nacionalitātes, nodarbošanās u. c. faktoriem. Tātad, ja aizbilstamā piekrišana līdzgaitniecībai balstās uz pilnīgu informāciju, tās īstenošanai ir tiesisks pamats. Nodrošinot aizbilstamā tiesības uz informāciju, tiek nodrošinātas viņa tiesības uz pašnoteikšanos, tiek ievērots personas autonomijas princips. Tas rada pārliecību aizbilstamajam par līdzgaitnieka patiesu ieinteresētību un par to, kas ir līdzgaitnieka brīvprātīgās darbības galvenā prioritāte.

Informētā piekrišana ir svarīga ģimenes jautājumu risināšanā, kad iesaistīto personu izpratne par līdzgaitniecību ir specifiska. Šajos gadījumos līdzgaitnieka neitralitāte un objektīva informācijas sniegšana rada vislielāko pienesumu sekmīgai resocializācijai. Aizbilstamais sākotnēji ir jāinformē gan par saistītajiem izdevumiem, gan par tām personām, kas tiks iesaistītas līdzgaitniecībā. Gadījumos, ja līdzgaitnieks objektīvu iemeslu dēļ aizbilstamajam nevar nodrošināt savlaicīgu vai pietiekami kvalitatīvu sadarbību, ir jānodrošina informācija par alternatīvām. Informējot aizbilstamo, līdzgaitniekam jāņem vērā aizbilstamā vecums, sociālais stāvoklis, izglītība, veselības stāvoklis un citi subjektīvi aspekti, kas var ietekmēt adekvātu informācijas uztveri un analīzi. Aizbilstamais jāinformē valodā, kuru viņš saprot. Aizbilstamajam ir tiesības saņemt patiesu, objektīvu, argumentētu un savlaicīgu informāciju. Attiecībā uz sniedzamās informācijas apjomu aizbilstamais var rēķināties ar to, ka līdzgaitnieks izvērtēs visus riskus attiecībā uz aizbilstamā problēmām un vadīsies no apsvērumiem, kas nodrošina samērīgumu starp procesu un paredzamo rezultātu.

**Secinājumi.** Ņemot vērā probācijas lietu vadītāju būtisko nozīmi pozitīvā aizbilstamo resocializācijā un sadarbībā ar brīvprātīgajiem līdzgaitniekiem, kas pamatā ir balstīta uz lietu vadītāju un aizbilstamo savstarpēju uzticību un komunikāciju, nepieciešamība nostiprināt šādas attiecības starp aizbilstamo un līdzgaitnieku ir uzskatāma par vienu no probācijas lietu vadītāja darba prioritātēm. Šajā sakarā no procesuālā viedokļa ir izvērtējams jautājums par līdzgaitnieku piesaisti un aizbilstamā informēšanas pienākumu par līdzgaitniecību.